

ВЕКТОРИ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ СПІВПРАЦІ В КІНЕМАТОГРАФІЇ

Едгар Босак

аспірант кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород

Email: edhar-teodor.bosak@uzhnu.edu.ua

Стаття присвячена значенню сучасної кінематографії в розвитку польсько-української культурної співпраці. Звертається увага на особливі риси кінематографії, які роблять її важливим медіатором для передачі важливих соціально-політичних наративів. Аналізуються основні тематичні вектори сучасної польсько-української кінематографії в хронологічній послідовності історичних подій. Основними тематичними напрямками визначаються: доба Козаччини, Визвольні змагання українського народу 1917–1921 рр., події Другої світової війни, «Волинська трагедія», Революція Гідності та сучасна російсько-українська війна. У статті наводяться приклади польсько-української співпраці в кінематографії: залучення польських та українських акторів до одного фільму, кооперація польських та українських режисерів, створення художніх стрічок українськими режисерами за підтримки польських культурних інституцій та знайомство з цими фільмами польською громадськістю на кінофестивалях. Звертається увага на особливості кожної тематики. Зокрема, фільми про козацьку добу мають помітні відмінності в трактуванні, що спричинено ще існуючими відмінностями в польській та українській історіографії щодо постаті Б. Хмельницького та козаків в цілому. Тематика 1917–1921 рр. розкрита доволі слабо і основною подією, довкола якої відбуваються дискусії, виступає Союз «Піلسудський–Петлюра» (Варшавський договір 1920 р.). Чи не найбільш дражливою та небезпечною для польсько-українських стосунків є тема «Волинської трагедії», що має особливе значення в історичній пам'яті польського та українського народів. Здебільшого фільми на цю тему – це документальні стрічки, що базуються на спогадах очевидців. Новим явищем є художні стрічки на тему Революції Гідності та сучасної російсько-української війни. Перш за все вони покликані протидіяти російській пропаганді, знайомити польську громадськість зі справжніми намірами росії та привертати увагу світової спільноти до цієї проблеми.

Ключові слова: кінематографія, кінофестивалі, культура, українсько-польські стосунки, Революція Гідності, Варшава.

Постановка проблеми. Розвиток українсько-польських культурних відносин на сучасному етапі важко переоцінити. Особливо важливо для України будувати культурні містки та забувати старі образи й упередження в часи повномасштабної агресії з боку росії. Польсько-українська історія містить чимало сумних сторінок, втім після 1991 р., завдяки відкритості кордонів та цілеспрямованій політиці, культурне зближення двох країн та народів зазнало нового витку. До головних рушіїв українсько-польського культурного зближення варто віднести політичні та суспільно-громадські акції, наукові та молодіжні обміни, літературні дискусії, музичні й театральні фестивалі, а також кінематографію. Остання виступає не тільки як прояв художніх здобутків, але і як потужний засіб трансляції важливих соціальних наративів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дана проблематика практично не представлена комплексно у польській науковій літературі. Зустрічаються тільки статті публіцистичного та культурознавчого характеру. В українському науковому просторі темі польсько-української співпраці в галузі кінематографії присвячені праці Лариси Брюховецької, Оксани Калішук, Людмили Стрільчук та Юлії Пачос. Незважаючи на багатогранність аналізу в цих роботах, хронологічно вони охоплюють події тільки до 2014 р. Яких-небудь досліджень цієї проблематики

на сучасному етапі поки що немає.

Мета і завдання. Розглянути головні особливості польсько-українських взаємин та співпраці у галузі кінематографії після 1991 р. Виокремити провідні теми, яким присвячені кінострічки цього періоду. Охарактеризувати наративи та соціально-політичні ідеї, які доносяться за допомогою даних фільмів.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, кінематографія – це один із найбільш ефективних інструментів культурного впливу. Вона має ряд переваг відносно інших типів культурного поширення.

По-перше, кінематографія потенційно може охопити більшу частку населення ніж, наприклад, локальні фестивалі чи література.

По-друге, з цим продуктом культури простіше ознайомитись порівняно з фестивалями чи обмінами, оскільки для перегляду кіно зазвичай не треба нікуди їхати.

По-третє, ознайомитися з сучасними здобутками кінематографії фінансово доволі просто, враховуючи поточні ціни в кінотеатрах або ж поширену в Україні та частково в Польщі практику використання безкоштовних дзеркальних сервісів для завантаження (торрентів). Для прикладу порівняємо ціни на кінематографічну продукцію та літературу, присвячену «Волинській трагедії» – чи не найбільш відомій проблемі українсько-польської історії. Зі сторони кінематографу найбільш яскравою та популярною є

стрічка «Wołyń» («Волинь», 2016 р., реж. Войцех Смажовський. Тут і далі переклад з польської автора – авт.). На багатьох офіційних інтернет-порталах Польщі можна «орендувати» фільм, придбавши доступ до нього протягом 28 днів за цілком прийнятні ціни: «Prime video» (4,08 зл.), «Premiery Canal+» (4,9 зл.), «Chili» (6,9 зл.), «Play now» (7 зл.) тощо. Якщо ж придбати книжку на тему «Волинської трагедії» (незалежно від того, чи електронну чи звичайну), ціни будуть суттєво вищими. До прикладу, чи не на найбільш дешевій інтернет-книгарні «Taniaksiążka.pl» зустрічаються такі ціни: за книгу Александра Лавського «Rzeź wołyńska. Pamięć piekła» («Волинська різанина. Пекельна пам'ять») – 16,96 зл., за книгу Франчески Міхальської «Cała radość życia» («Вся радість життя») – 17,85 зл., відома книга Гжегоша Мотики «Wołyń'43» («Волинь'43») – 25,42 зл., а найбільш популярні – більше 30 зл [Wołyń. Księgarnia internetowa «TaniaKsiążka.pl»] (дані за лютий 2023 р.).

По-четверте, кінематографія значно легше долає мовний бар'єр, оскільки витрати на переклад книги та субтитри до фільму суттєво різняться на користь останніх.

Нарешті, по-п'яте, кінематографія належить до того типу мистецтва, що одночасно впливає одночасно і на візуальному, і на аудіальному і на смислово рівнях, що в сумі дає потужний ефект. За влучним порівнянням польського історика та культуролога Лукаша Ясіни, кіномистецтво сьогодні – це своєрідна *biblia pauperum* [Ясіна, 2013, с. 362]. Воно одночасно і розважає, і знайомить з іншими світами та світоглядами, і виконує роль трансляції політичних та/або історичних поглядів. Гучні заяви політиків, підписані договори чи найкрасномовніша стаття не створить такого ефекту, як демонстрація подій у кіно. Хороша акторська гра, драматична музика, приголомшливий реалізм – все це створює потужний образ українця чи поляка. В подальшому цей образ, усвідомлено чи ні, буде впливати на рефлексію по відношенню до певних новин та на прийняття рішень. Зокрема, політолог Микита Коцуба для з'ясування змісту цього процесу використовує термін «ефект героя», який має певний механізм емпатії, що створює зв'язок між глядачем та кіногероєм. Внаслідок цього глядач вболіває за героя й може не помітити як перебирає на себе його світогляд чи стиль мислення, навіть якщо раніше це було йому не характерно [Кацуба, 2013, с. 142].

Якщо вести мову про кіномистецтво як засіб поширення культурного образу українців серед поляків, то тривалий час тут панував застій. На думку польського кінознавця Пйотра Черкавського, польські кіномитці не дуже цікавляться Україною, а якщо і проявляють такий інтерес, то в ньому не обходиться без «історичної ворожнечі, протекціонізму та демонстративного почуття вишесті» [Черкавський, 2016, с. 257]. Автор також з сумом констатує, що прояви вишесті (інколи вони навіть випадкові!) з боку польських авторів кіно по відношенню до українського народу – це прояви ще не викоріненого неоколоніалізму.

Більшість польських фільмів про Україну – це

документальні малобюджетні стрічки, що зняті на замовлення польського телебачення і покликані направляти в потрібне русло історичну пам'ять. Художніх картин серед них одиниці. Втім, після подій Революції Гідності увага польської спільноти, в тому числі й кінорежисерів, значно зросла. Не в останню чергу це спричинено зростанням кількості та частоти проведення українських кінофестивалів у Польщі, а також провокаційними та вражаючими (як з художньої, так і з суспільно-політичної точки зору) картинами. Втім, якщо розглядати польсько-українську співпрацю в галузі кінематографії загально, то головною цариною все ще залишається історичне кіно, головні наративи якого часто залежать від політичних ідей партії, що знаходиться при владі. Це історичне кіно може як згладжувати гострі кути складного минулого двох народів, так і ж навпаки – роз'ятрювати старі рани.

Розглянемо ж головні вектори польсько-українського історичного кіно за хронологією зображуваних подій.

Перший напрям – Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького та доба Козаччини, яка досі має чимало відмінностей в трактуванні в українській та польській історіографії. Принципово різним підходам польської та української наукової думки щодо доби Козаччини присвячено чимало наукових розробок, а тому не будемо детально на цьому зупинятись. Варто коротко зазначити, що, не зважаючи на постійну російську цензуру, протягом XIX – XX ст. в українській історіографії поступово утверджується оцінка козацької епохи як справедливої спроби національного визволення, самоідентифікації та боротьби за соціальні зміни. Остаточна ця концепція набрала сили в 1990-ті роки завдяки працям Олександра Гуржія, Валерія Смолія, Валерія Степанкова та інших [Ткачук, 2013, с. 142–146]. Що стосується польської історіографії, то вона також зазнала позитивних зрушень від сприйняття козаків як борців проти цілісності Речі Посполитої та своєрідної «кари Божої» [Ткачук, 2013, с. 142] до зображення козаків як оборонців національних, соціальних і релігійних прав українського народу та самостійного історичного розвитку України з давніх-давен [Руда, 2011, с. 266]. Втім, залишаються і дискусійні питання: наявність у Б. Хмельницького державотворчих ідей, «бунтівничість» козаків по відношенню до польської держави тощо.

У 1999 р. світ побачила стрічка Єжи Гофмана «Ogniem i mieczem» («Вогнем і мечем»), що без перебільшення стала культовою як для розвитку українсько-польських відносин, так і для кіномистецтва загалом. Екранізація популярного роману Генрика Сенкевича не тільки познайомила поляків та українців з талановитими акторами (Богдан Ступка, Ізабелла Скорупко, Міхал Жебровський, Збігнев Замаховський), але й порушила тему складних взаємостосунків українського та польського народів в минулому, що за часів Радянського Союзу просто замовчувалось. Фільм отримав шалену популярність, і можна навіть стверджувати, що тривалий час після цього словосполучення «українці в кіно» в більшості поляків асоціювалось виключно з Богданом Ступкою.

Побуває думка, що головний меседж стрічки – показати втрачений шанс Речі Посполитої на політичну домінацію в регіоні, адже, на думку творців фільму, повстання козаків перекреслило політичні мрії польських королів на державу «від моря до моря». Фільм Гофмана є класичним прикладом польського підходу до історії на зламі 1990-х та 2000-х: визнання власних помилок в історії, полікультурна версія історії Першої Речі Посполитої та міф «втраченого шансу» [Ясіна, 2012, с. 22].

Разом з тим у фільмі можна прослідкувати і певні символічні міфи. Зокрема, на думку філософів Миколи Хилька та Олександра Полисаєва, повстання Богдана Хмельницького частково зображується як певна боротьба добра (у вигляді благородних польських шляхтичів) зі злом та хаосом, які уособлюють бунтівні українці [Хилько, 2003, с. 288], зрадники польської корони. Благородні манери польських шляхтичів та кодекс честі різко контрастують з «варварством» свободолюбивих українців-козаків.

Втім, як влучно підкреслює Лариса Брюховецька, версія Єжи Гофмана значно більш українофільська, ніж оригінальні мотиви Генрика Сенкевича. Зокрема, автор «Ogniem i mieczem» різко негативно зображує особу Богдана Хмельницького, приписуючи його хоробрість впливу горілки та малюючи образ егоїстичного та корисливого ватажка повстанців [Брюховецька, 2014, с. 158].

До менш відомих фільмів на козацьку тематику варто віднести українські стрічки «Гетьманські клейноди» (1993 р., реж. Леонід Осика); 9-серійний телесеріал «Чорна Рада» (2000 р., реж. Миколай Засаєв-Руденко), який у 2002 р. випустили як художній фільм (примітно, що в російському прокаті він вийшов під назвою «Запорізька Січ»); «Молитву за гетьмана Мазепу» (2002 р., реж. Юрій Ілленко), який отримав діаметрально протилежні оцінки: від притягнутого за вуха націоналізму та безглуздості до геніальності; «Богдан-Зиновій Хмельницький» (2006 р., реж. Микола Машенко), що показує новий образ Б. Хмельницького та з сумною іронією розповідає про українську перемогу над поляками у Зборівській битві (1649 р.), якою гетьман не скористався, що врешті-решт привело до Берестечка та Білоцерківських угод (1651 р.) [Брюховецька, 2003]; фільм «Гетьман» (2015 р., реж. Валерій Ямбурський) тощо. Незважаючи на те, що прямої українсько-польської співпраці у цих фільмах помічено не було, ці стрічки є важливими з точки зору польсько-української «битви історичних пам'ятей», адже відстоюють українські позиції в дискусійних питаннях, а також підкреслюють позитивні риси українського козацтва: сміливість, жагу до незалежності, відданість певним ідеалам тощо.

Наступні епохальні події польсько-українських взаємин, які доволі часто ставали предметом екранізації – Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. Здобувши владу, більшовики доволі швидко довели, що за своєю суттю є навіть більшими імперіалістами, аніж останні російські царі, що змушувало український та польський народи знову

ставати на захист своїх національних інтересів.

У 1998 р. побачила світ польська документальна стрічка «Trudne braterstwo» («Складне братерство», реж. Єжи Любах), присвячена «Союзу Пільсудського-Петлюри» 1919–1921 рр. До екранізації картини були залучені українські дослідники Богдан Гудь та Віктор Голубко, також використовувалися інтерв'ю з Єжи Гедройцем, Норманом Дейвісом тощо [Trudne braterstwo].

Стрічка була створена за ініціативою Єжи Гедройця та за сприянням Президента Польщі Александра Квасневського [Пачос, 2012, с. 127]. Фільм детально розповідає про українсько-польське зближення 1920 р. в протидії більшовицькій росії та комунізму. Значення стрічки важко переоцінити, адже для багатьох українців постать Симона Петлюри є доволі маловідомою, а його діяльність – суперечливою. Українське суспільство розділилось в поглядах, як оцінювати «Союз Пільсудського-Петлюри» – як зраду національних інтересів, чи як відчайдушну спробу врятувати хоч якісь національні інтереси, використовуючи принципи «меншого зла» та «ворог мого ворога – мій друг». На думку режисера Єжи Любаха, білих плям в історії ще багато, а сьогоднішні події вимагають детального вивчення історії щоб знову не повторювати ті ж помилки [Добош, 2009].

У 2014 р. побачила світ документальна стрічка Йоанни Кесслер «Zaufany Piłsudskiego» («Довірений Пільсудського»), що присвячена Генрику Юзефському – польському державному діячу, віце-міністру внутрішніх справ в уряді УНР, члену уряду С. Петлюри. Під час виконання обов'язків волинського воєводи він вживав заходів по підтримці української культури: збільшував частку українців у закладах місцевого самоврядування, у двомовних школах впровадив обов'язкове вивчення української, підтримував польсько-українські організації тощо. Втім, його діяльність пояснювалась не бездумним українофільством, а розміреним плануванням дій на користь польської держави. Названий «архітектором Сокальського кордону» та автором «Волинського експерименту», він цілеспрямовано підтримував націоналістичні ідеї місцевого населення з метою відірвати їх від ідей, що поширювались як з Галичини, так і з москви. Юзефський, який підтримував федераційно-прометеїстичні концепції, вважав, що кожен український національний рух постає перед альтернативою вибору: Польща чи москва. Таким чином найголовнішим своїм завданням на Волині він вважав підтвердження історичної ролі Польщі як організатора суспільно-політичного життя на Кресах та поступова асиміляція Волині з Річчю Посполитою [Kęsik, 2003, s. 165]. Однак, для багатьох його політика вбачалась надто українофільською, що забезпечило йому неприянь як з боку поляків, так і з боку українців. Це робить постать Г. Юзефського доволі дискусійною, а тому фільм Й. Кесслер впав у підготовлений ґрунт.

Інші відомі польські фільми цього часу здебільшого зосереджені на власній історії. Зокрема, у 2000 р. був знятий фільм «Братерство зброї на службі миру», що зображав події польсько-радянської війни

1920 р. В 2001 р. у Польщі презентували 8-серійний міні-серіал «Marszałek Piłsudski» («Маршал Пілсудський», реж. Анджей Тшос-Раставецький), в одному з епізодів якого показано С. Петлюру. Певним винятком є фільм Єжи Гофмана «1920 Bitwa Warszawska» («1920. Варшавська битва»), який був представлений на Київському Міжнародному кінофестивалі «Молодість» 22 жовтня 2011 р., де отримав здебільшого позитивні відгуки.

Максимально болючою темою польсько-української історичної пам'яті, що знайшло своє відображення в кінематографі, виступають події Другої світової війни.

Ймовірно, одним із найбільш впливових польських (точніше – польсько-німецько-канадських) фільмів останніх років на цю тематику є «W ciemności» («У темряві», реж. Агнешка Голланд, 2011 р.). Фільм розповідає про польського інженера Леопольда Соху, який протягом 14 місяців переховує групу євреїв від нацистів у каналізації Львова. Окрім того, що події відбуваються у Львові (хоч саму стрічку знімали не тут), тема українства розкривається в деяких другорядних персонажах. Наприклад, українцем є безжалісний поліцейський Бортник, який промовляє фразу: «Німці – це найкраще, що сталося з українцями та поляками». Багато критиків побачили в цьому українофобію режисера. Для створення протиположного образу використовується «добрий українець» Ковальов, який допомагає головному герою. Втім, екранний час цих героїв рішуче переважає на користь «негативного українця» Бортникова [Брюховецька, 2016, с. 8].

Втім, на перше місце варто винести події на Волині в 1943 р. Як сюжет для кінострічки, «Волинська трагедія» займає перше місце по суспільному значенню, ажіотажу глядачів, а також політичним провокаціям. Важливо звернути увагу на різницю у національному значенні. Для поляків, які виступили головною жертвою цих подій, це болюча тема. Разом з тим багато консервативного польського населення та політологів досі сприймають цю територію як польські Східні Креси, тобто одвічні польські території. Для українського народу «Волинська трагедія» здебільшого виступає просто як один із епізодів боротьби за незалежність проти Гітлерівської Німеччини та радянського союзу.

В комуністичні часи події «Волинської трагедії» не були під табу, але і не заохочувались. З розпадом комуністичного устрою в 90-их рр. ХХ ст. на світ почали з'являтися перші документальні стрічки на цю тему: «Wołyń 1943 – Kryptonim Pożoga» («Волинь 1943 – Приховане лихо», 1998 р., реж. Вінсент Роніш), «Wołyń 1943 – Bliscy a dalecy» («Волинь 1943 – Близькі й далекі», 2001 р., реж. Анна Гурна, Любомир Заєць, Михайло Ткачук).

Нова хвиля уваги до цієї проблематики спостерігається з 2003 р., що пов'язано з 60-роковинами трагічних подій. В цей час світ побачили стрічки «Wołyń – zapis zbrodni» («Волинь – запис злочину», 2003, реж. Ядвіга Новаковська), «Poeta nieznanu» («Невідомий поет», 2004 р., реж. Вінсент Роніш) та ін.

На 70-ті роковини «Волинської трагедії» (2013 р.)

суспільству на різних кінофестивалях та урочистостях було продемонстровано ще кілька картин: «Szlakiem Wołyńskich Krzyży» («Шляхом Волинських Хрестів», 2011 р., реж. Марек Чапля), «Ukraiński rapsod» («Український рапсод», 2011 р., реж. Марек Щедрицький). Знайомство з цими картинками відновили дискусії на тему «Як пробачити українцям цю трагедію, і чи варто взагалі?».

75-ті роковини відзначилися показами нових фільмів: «Legenda 27-oj Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej» («Легенда 27-ої Волинської стрілецької дивізії Армії Крайової», 2013 р., реж. Марія Вішніцька, Анджей Вирозембський), «Mój przyjaciel wróg» («Мій товариш ворог», 2013 р., реж. Ванда Косьчи) та «Wybaczyć wszelkie zło» («Пробачити все зло», 2013, реж. Гжегош Лінковський). Пізніше було знято кілька фільмів Мацея Войцеховського – «Sieroty Wołynia, córki Zamościa» («Сироти Волині, дочки Замостя», 2014 р.), «Niedokończony msze wołyńskie» («Незавершені волинські меси», 2018 р., у співавторстві з Тадеушем Арцехом), «Ocalałam z rzezi» («Пережила бійню», 2018 р.), «Przełamać barierę strachu. Biskup Ignacy Tokarczuk» («Зламати бар'єри страху. Єпископ Ігнацій Токарчук», 2020 р., у співавторстві з Тадеушем Арцехом). Щоправда, в останній картині в центрі сюжету виступає не «Волинська трагедія», а життєпис перемишльського дієцезіального єпископа Ігнація Токарчука, який під час війни був переслідуваний ОУН-івцями. З більш пізніх варто виділити «Męczeństwo Kresów Wschodnich 1918 – 1956» («Мучеництво Східних Кресів 1918 – 1956», 2017 р., реж. Андриан Град), що розповідає про 30-літню історію Східних Кресів, в тому числі і про «Волинську трагедію» та «Zmarłych pogrzebać – film dokumentalny o Zbrodni Wołyńskiej» («Поховати мертвих – документальний фільм про Волинський злочин», 2020 р., реж. Катажина Андервуд).

У більшості цих фільмів спостерігаються певні спільні риси. Вони документальні, не дуже довгі за хронометражем, автори сценарію чи режисери часто походять з сімей, які особисто постраждали на Волині, а джерельна база цих кінострічок здебільшого базується на усних свідченнях очевидців. Незважаючи на зрозумілість трагічності цих подій і відповідальності за це значної частини українського населення, велика частина фільмів на Волинську тематику розвивають наратив про кровожерливість та підступність українців загалом, які десятиліття лицемірно посміхались, очікуючи придатної нагоди ввігнати ніж в спину «брата-поляка». А отже, це нація, якій не можна довіряти. Думаємо, небезпечність таких висновків для українсько-польських стосунків очевидна.

Спроба кінематографічного діалогу відбулась у 2009 р., коли світ побачив чотирьохсерійний науково-публіцистичний фільм «Синдром пам'яті» (реж. Сергій Іушін, за активної участі Дмитра Табачника), що був спільним проектом українського тижневика «2000» і студії «KinoArt.EL» production. Цей проект викликав чимало протиріч через вибірковість фактажу, ігнорування думки фахових істориків та пояснення складних проблем за принципом «поляки

зробили погано, українці згодом відповіли».

Апогеї дискутивності теми «Волинської трагедії» наступив після прем'єри 7 жовтня 2016 р. фільму «Wołyń» режисера Войцеха Смажовського. Цей фільм відіграє особливу роль у польсько-українських стосунках по кільком причинам.

По-перше, стратегія «життя без прикрас» та показ сцен вбивств та гвалтування може сильно вплинути на формування підсвідомої ненависті до кривдників, які в цьому фільмі зображені переважно з боку українців. Можна скільки завгодно говорити неточність фактажу (випадкові чи навмисні), але вони не відомі широкому загалу глядачів, а тому не послабить емоційну драматичність картини.

По-друге, на відміну від більшості знятих до цього фільмів на волинську проблематику, він не документальний, а художній. Акторська гра, правильний монтаж, символізм окремих сцен, музика – це все посилює і без того емоційне сприйняття стрічки.

По-третє, цей фільм, за деякими даними, отримав дофінансування у розмірі 4 млн. злотих від Польського Інституту Кіномистецтва [Покальчук] (навіть більше, ніж просили продюсери), що робить його не просто приватним фільмом, а майже висловом думок офіційної Варшави. У 2016 р. виявилось, що для завершення зйомок не вистачає ще 2,5 млн. злотих, а тому було засновано спеціальну фундацію «Fundacja na rzecz filmu Wołyń». На додачу, того ж року Польське телебачення (TVP) виділило режисеру ще 1 млн. злотих [Каліщук]. Резонанс фільму та участь в його появі В. Смажовського не залишилась безслідною. За свою режисерську роботу митець в тому ж році був удостоєний державної нагороди «Хреста Кавалерського Ордену відродження Польщі» за «визначні заслуги перед польською культурою, за досягнення в художньо-творчій та громадській діяльності».

По-четверте, фільм впав у підготовлений українофобний ґрунт. 22 липня 2016 р. Сейм Польщі визнав події на Волині геноцидом польського народу, вчиненим українськими націоналістами, що викликало значний резонанс як в Польщі, так і в Україні [Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2016 r...].

Окрім того, кількість українських заробітчан та емігрантів в Польщі дедалі збільшувалась, польські медіа неодноразово демонстрували червоно-чорні стяги демонстрантів на Майдані, натякаючи на посилення націоналістичних поглядів українців, а російська пропаганда та найбільш радикальні кола польського істеблїшменту відкрито проводили паралелі між учасниками Революції Гідності 2014 р. та нацистами Гітлерівської Німеччини.

«Wołyń» Смажовського отримала здебільшого позитивні оцінки польських кінокритиків, істориків та журналістів: «це фільм переконливий і до болю правдивий» [Kozubal] (тут та далі переклад з польської авторський), «Волинь» – це найкраща історична продукція за багато років» [Safański], «Можливо – бо це можна буде підтвердити через кілька років – маємо справу з найкращим польським історичним фільмом, який був знятий» [Cichoński] тощо.

Втім, інколи зустрічались і негативні відгуки (здебільшого серед опозиції чинної влади): «Твердження, що цей фільм має служити польсько-українському порозумінню, звучить як похмурий жарт... На екранах залишилися тільки банальщина, нудна жорстокість та оминання того, що вимагало б від режисера чогось більшого, ніж демонстрації різких сцен» [Kuisz, Wigura, 2016].

Дослідниця польсько-українських стосунків Людмила Стрільчук влучно підсумовує, що кінострічка «Wołyń», враховуючи численні перекручення фактів та оточуючі її скандали, може позмагатись за першість у номінації «найбільш негативний для українсько-польських стосунків фільм». А посилює її шанси на перемогу у цій номінації і той факт, що цей фільм за касовими зборами побив усі рекорди в країні за останні 10 років [Стрільчук, 2022, с. 51].

Наступною важливою подією української історії, над якою проводяться рефлексії в кінематографії – Революція Гідності. Польське суспільство по-різному відреагувало неї. Частина суспільства, включаючи ліберальні політичні кола, вбачали в цьому прояв євроінтеграційної інтенції українців, а також рішучий спротив знову втягнути себе в коло впливу москви. Проте чимало поляків, в тому числі консервативні кола, із занепокоєнням звертали увагу на ріст українського націоналізму. Виявлення національної самоідентифікації, що проявляється, поміж іншого, у демонстрації червоно-чорних стягів та портретів Степана Бандери, до якого у поляків різко негативне ставлення, трактувалось і як надмірний ріст націоналізму, і навіть як відродження фашизму. Не останнє місце у побудові цього нарративу здійснила російська пропаганда, для якої відділити культурно та цивілізаційно українців від решти Європи – одне з найбільш пріоритетних завдань. На нашу думку, одним із найважливіших завдань кінематографу стосовно цієї теми виступає показ значущості цих подій, виявлення української жаги до незалежності (не тільки де-юре, але й де-факто), а також протиставлення московським тезам про «озброєний переворот в Києві та захоплення влади шайкою неонацистів».

Станом на 2022 рік українськими режисерами було знято понад 20 фільмів про Революцію Гідності, багато з яких були удостоєні почесних нагород та значної уваги громадськості. Зокрема, «Майдан» (2014 р., реж. Сергій Лозниця) отримав головну нагороду німецького фестивалю фільмів про права людини у Нюрнберзі та румунського кінофестивалю документального кіно в Сібіу [Що нового зняли та поставили про Євромайдан?]. «Все палає» (2014 р., реж. Олександр Течинський, Олексій Солодунов, Дмитро Стойков) отримав приз на німецькому кінофестивалі DOK Leipzig в категорії «видатний східноєвропейський фільм» [Що нового зняли та поставили про Євромайдан?]. «Євромайдан. Чорновий монтаж» (2014 р., реж. Роман Бондарчук, Володимир Тихий, Катерина Горностай, Андрій Литвиненко та ін.) на чеському кінофестивалі в Іглаві був нагороджений спеціальною відзнакою «Срібне око». Більшість з цих фільмів отримали теплі відгуки

на польських кінофестивалях.

Заслугує на увагу й чи не перший польський фільм про Євромайдан «Piano» («Піаніно», 2015 р., реж. Віта Марія Дригас), який був відзначений на Краківському, Лодзькому, Познанському та Гданському кінофестивалях. Стрічка розповідає про те, як музичний інструмент може стати символом Революції та об'єднувати людей у складні часи, використовуючи силу музики.

Окремим дуже важливим напрямком польсько-української культурної співпраці, який інтенсивно розвивається, але поки що не знайшов комплексного аналізу в науковій літературі, є кінематографія сучасної російсько-української війни. Значимість цього напрямку важко переоцінити, адже ці фільми, окрім художньої цінності, несуть в собі просвітницькі риси, знайомлячи поляків із реаліями сучасного життя України. Більшість з них емоційно, але виважено та конструктивно, доводять кілька важливих постулатів. По-перше, ця війна – результат імперських амбіцій кремля, а не, як переконує російська пропаганда, «націоналістичного перевороту в Києві і нелюдської дискримінації російськомовного населення України». По-друге, багато українських емігрантів шукають притулок у Польщі не з метою пошуку безкоштовної допомоги та різноманітних пілг (хоча, безумовно, є й такі), а через зруйновані житла, втрачену роботу та цілком зрозумілого бажання втекти від жахів війни. По-третє, українські воїни, ціною своїх життів, боронять європейців від подальшої експансії росії на Захід, адже мрія кремля повернути собі кордони російської імперії озвучувалась вже неодноразово.

Окрім того, фільми про російсько-українську війну можуть чітко продемонструвати полякам образ ворога та нагадати про власні кривди, які вони зазнали спочатку від царської росії, а потім й від більшовиків. Як відомо, мало що може краще наводити містки порозуміння між особистостями чи навіть цілими народами, як наявність спільного, чітко окресленого ворога. Разом з тим варто зазначити, що польська підтримка українського кінематографу, а також активна допомога Україні в збереженні її самобутності й незалежності в політичному та культурному аспектах, повністю відповідає інтересам Польщі. На нашу думку, сучасна концепція місця України в зовнішньополітичному дискурсі Польщі характеризується дотриманням ідей публіциста, політика і громадського діяча Єжи Гедройця, який вважав, що без незалежної України неможлива незалежна Польща [Giedroyc a Ukraina, 2014, s. 11].

Прикладом польсько-української співпраці на згадану тематику є, зокрема, польсько-український фільм «Аліса в країні війни» (2015 р., реж. Аліса Коваленко, Любов Дуракова), що є хронікою кількох важливих подій початкового етапу російсько-української війни. Стрічка була знята за підтримки Culture.pl та Кіношколи Анджея Вайди, а також представлена на багатьох кінофестивалях, в тому числі Варшавському та Краківському [Legierska].

Інший важливий фільм, що покликаний розкри-

вати страшні таємниці російсько-української війни є «Syndrom Hamleta» («Синдром Гамлета», 2022 р., реж. Ельвіра Невера, Пйотр Росоловський), який чимось нагадує колективний сеанс психотерапії. Актори – реальні учасники бойових дій, які боронили (а деякі і продовжують боронити) Україну від рашистів. Стрічка отримала «Золотого лайконіка» за найкращий польський документальний фільм Краківського кінофестивалю [Staszczyszyn].

Польський фільм «W Ukrainie» («В Україні», 2023 р., реж. Томаш Вольські, Пйотр Павлуш) зображує повсякденне життя українців в містах та селах, які зазнали масових бомбардувань в 2022 р., і був представлений на німецькому кінофестивалі «Берлінале». Стрічка української режисерки Аліни Коваленко «Ми не згаснемо» (2022 р.), яка розповідає про життя української молоді в прифронтових містечках, отримала нагороду на німецькому кінофестивалі «goEast» та австрійському «CROSSING EUROPE Filmfestival Linz». Фільм був створений за підтримки Польського кіноінституту, а також Франції та США [Стрічку «Ми не згаснемо»...].

Цікавим зразком висвітлення російсько-української війни в кінематографі є литовсько-французько-українсько-польська воєнна драма «Іній» (2017 р., реж. Шарунас Бартас). Її особливість полягає в тому, що історія розповідає не про українця, а про молодого литовця, який везе гуманітарну допомогу в Україну і знайомиться з реаліями війни. Стрічка отримала міжнародну премію «Права людини в кіно» на кінофестивалі в Стамбулі [Фільм «Іній» отримав міжнародну премію...].

Висновки. Польсько-українська співпраця в галузі кінематографії продовжує активно розвиватися. Події Революції Гідності та російсько-українська війна сприяли збільшенню інтересу до України з боку польського суспільства та стали чи не основними темами для українського кінематографу. До основних видів польсько-української культурної співпраці в кінематографі ми б віднесли залучення польських та українських акторів до спільних зйомок, співпраця польських та українських режисерів, знімання фільму українськими режисерами за фінансовим чи ідейним сприянням польських культурних інституцій та поширення цих фільмів на польських кінофестивалях. Останній вид діяльності не варто недооцінювати, оскільки показ українських стрічок на польських кінофестивалях не тільки знайомить польську громадськість з художніми доробками України, але й доносить важливі соціально-політичні наративи про сучасну Україну. Зокрема, про підступність та цинічність російської агресії, про військові злочини, скоєні росіянами, про свідоме використання мовного питання задля розпалювання ворожнечі в Україні, про бажання більшості українців асоціювати себе з європейською цивілізацією, про добровільний (а не оплачуваний) характер Євромайдану тощо. Все це покликане сприяти польсько-українському порозумінню та добросусідству як на міждержавному, так і на міжособистісному рівнях.

Список використаних джерел

- Cichoński, M., 06.10.2016. «Wołyń» Mistrza Smarzewskiego boli. Ale nie zobaczyć tego filmu to grzech [RECENZJA], *Dziennik.pl*. [Online]. Доступно: <https://film.dziennik.pl/recenzje/artykuly/532630,wolyn-smarzewski-recenzja.html> (дата звернення: 20.04.2023).
- Giedroyc a Ukraina. Ukraińska perspektywa Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej Kultury*, studia pod red. Magdaleny Semczyszyn i Mariusza Zajączkowskiego, Warszawa – Lublin – Szczecin. 2014, 335 s.
- Kęsik, J., 2003. Henryk Jan Józewski – polityk (1892 – 1981), *Niepodległość i Pamięć*, 10/1 (19), s. 161–177.
- Kozubal, M., 23.09.2016. Recenzja filmu «Wołyń» Wojciecha Smarzewskiego, *Rzeczpospolita*. [Online]. Доступно: <https://www.rp.pl/kultura/art3269701-recenzja-filmu-wolyn-wojciecha-smarzewskiego> (дата звернення: 15.04.2023).
- Kuisz, J., Wigura, K., 2016. «Wołyń». Kicz zła, *Kultura liberalna*, № 405. [Online]. Доступно: <https://kulturaliberalna.pl/2016/10/11/wolyn-recenzja-wigura-kuisz-przebaczenie/> (дата звернення: 25.04.2023).
- Legierska, A., 09.05.2016. «Alisa w krainie wojny» nagrodzona w Maroku, *Cultura.pl*. [Online]. Доступно: <https://culture.pl/pl/artykul/alisa-w-krainie-wojny-nagrodzona-w-maroku> (дата звернення: 27.04.2023).
- Salański, M., 09.10.2016. Wołyń – reż. W. Smarzewski – recenzja i ocena filmu, *Serwis popularnonaukowy «Histmag»*. [Online]. Доступно: <https://histmag.org/Wolyn-rez.-W.-Smarzewski-recenzja-filmu-14058> (дата звернення: 04.04.2023).
- Staszczyszyn, B. «Syndrom Hamleta», reż. Elwira Niewiera, Piotr Rosołowski, *Cultura.pl*. [Online]. Доступно: <https://culture.pl/pl/dzielo/syndrom-hamleta-rez-elwira-niewiera-piotr-rosolowski> (дата звернення: 10.04.2023).
- Trudne braterstwo*. Internetowa baza filmu polskiego. [Online]. Доступно: <http://filmpolski.pl/fp/index.php/429901> (дата звернення: 12.04.2023).
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2016 r. w sprawie oddania hołdu ofiarom ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1943 – 1945. *ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych*. М.Р. 2016 poz. 726. [Online]. Доступно: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000726/O/M20160726.pdf> (дата звернення: 22.04.2023).
- Wołyń. *Księgarnia internetowa «TaniaKsiążka.pl»*. [Online]. Доступно: <https://www.taniakiazka.pl/t/wolyn> (дата звернення: 12.04.2023).
- Брюховецька, Л., 2003. Богдан Зіновій Хмельницький, *КіноТеатр*, №3. [Online]. Доступно: http://archive-ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=110 (дата звернення: 20.04.2023).
- Брюховецька, Л., 2014. *Найцікавіша історія в Європі. Екранні версії*, Кінематографічні студії. Випуск другий, Київ, видавництво «Задруга», 496 с.
- Добош, Г., 26.10.2009. Союз Півсудського і Петлюри: «за вашу і нашу свободу». *Радіо «Свобода»*. [Online]. Доступно: <https://www.radiosvoboda.org/a/1860979.html> (дата звернення: 12.04.2023).
- Каліщук, О., 15.10.2016. «Волинь»: роздуми історика, *Historians*. [Online]. Доступно: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/2029-oksana-kalishchuk-volyn-rozdumy-istoryka> (дата звернення: 20.04.2023).
- Кацуба, М., 2013. Художнє кіно як засіб формування масової політичної свідомості, *Політичний менеджмент*, № 1–2, с. 136–144.
- Пачос, Ю., 2012. Співпраця України і Польщі в галузі кінематографу за роки української незалежності (1991 – 2011), *Інтелекція і влада: зрозуміти - політ. наук. зб. Серія «Історія»*, Одес. нац. політехн. ун-т., Одеса, Вип. 26, с. 125–131.
- Покальчук, О., 04.10.2016. Польський фільм «Волинь»: спроба абортів стосунків між Києвом та Варшавою, *Інформаційно-аналітичний портал «Хвиля»*. [Online]. Доступно: <https://hvylya.net/analytics/history/polskiy-film-volin-sproba-abortu-stosunkiv-mizh-kiyevom-ta-varshavoju.html> (дата звернення: 12.04.2023).
- Руда, О., 2011. Формування історіографічного образу українського козацтва в польській історичній думці, *Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*, Вип. 3–4, с. 250–267.
- Стрільчук, Л., 2022. Пам'ять про українсько-польський міжнародний конфлікт на Волині у роки Другої світової війни у сучасному польському суспільстві (на прикладі кіно), *Всеукраїнський науковий часопис «Літопис Волині»*, № 26, с. 49–54.
- Стрічку «Ми не згаснемо» Аліси Коваленко номіновано на престижну Documentary Award на Берлінале, *Одеська Кінокомісія ODESA FILM OFFICE*. [Online]. Доступно: <https://odesafilmmoffice.org.ua/ru/posts/strichku-mi-ne-zgasnemo-alisi-kovalenko> (дата звернення: 15.04.2023).
- Ткачук, А., 2013. Сучасна українська історіографія про дослідження польськими істориками постаті Богдана Хмельницького, *Чорноморський літопис*, Вип. 7, с. 141–148.
- Фільм «Іній» отримав міжнародну премію «Права людини в кіно» у Стамбулі, *Детектор Медіа*. 18.04.2018. [Online]. Доступно: <https://web.archive.org/web/20180620054218/http://detector.media/infospace/article/136728/2018-04-18-film-inii-otrimav-mizhnarodnu-premiyu-prava-lyudini-v-kino-u-stambuli/> (дата звернення: 08.04.2023).
- Хилько, М., 2003. Міфологеми та реальна готовність України до процесу соціальних трансформацій, *Carpatica-Carpatika*, Ужгород: Вид-во УжНУ, № Вип. 25: Актуальні проблеми української політології, с. 282–295.
- Черкавський, П., 2016. Близькі незнайомці. Образ України в польському кіно після 1989 року, *Studia Filmoznawcze*, № 37, с. 257–269.
- Що нового зняли та поставили про Євромайдан? *BBC News. Україна*. 25.11.2015. [Online]. Доступно: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151120_maidan_films_theatre_she (дата звернення: 20.04.2023).
- Ясіна, Л., 2012. Від міфів до правдоподібних міфів, *Український журнал*, 1–2, с. 20–23.
- Ясіна, Л., 2013. Не лише «У темряві», або Польське кіно і українці, *Україна модерна*, № 20, с. 362–372.

References

- Briukhovetska, L., 2003. Bohdan Zinovii Khmelnytskyi [Bohdan Zinovii Khmelnytskyi], *KinoTeatr*, № 3. [Online]. Dostupno: http://archive-ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=110 (data zvernennya: 20.04.2023). (in Ukrainian).
- Briukhovetska, L., 2014. *Naitsikavisha istoriia v Yevropi. Ekranni versii [The most interesting story in Europe. Screen versions]*, Кінематографічні студії. Випуск другий, Київ, vydavnytstvo «Zadruha», 496 s. (in Ukrainian).
- Cherkavskiy, P., 2016. Blyzki neznaiomtsi. Obraz Ukrainy v polskom kino pislia 1989 roku [Close strangers. The image of Ukraine in Polish cinema after 1989], *Studia Filmoznawcze*, № 37, s. 257–269. (in Ukrainian).

Cichoński, M., 06.10.2016. «Wołyń» Mistrza Smarzowskiego boli. Ale nie zobaczyć tego filmu to grzech [RECEZJA], *Dziennik.pl*. [Online]. Dostupno: <https://film.dziennik.pl/recenzje/artykuly/532630,wolyn-smarzowski-recenzja.html> (data zvernennya: 20.04.2023). (in Polish).

Dobosh, H., 26.10.2009. Soiuz Pilsudskoho i Petliury: «za vashu i nashu svobodu» [Union of Pilsudski and Petliura: «for your freedom and ours»], *Radio «Svoboda»*. [Online]. Dostupno: <https://www.radiosvoboda.org/a/1860979.html> (data zvernennya: 12.04.2023). (in Ukrainian).

Film «Inii» otrymav mizhnarodnu premiiu «Prava liudyny v kino» u Stambuli [The film «Frost» received the international award «Human Rights in Cinema» in Istanbul], *Detektor Media*. 18.04.2018. [Online]. Dostupno: <https://web.archive.org/web/20180620054218/http://detektor.media/infospace/article/136728/2018-04-18-film-inii-otrimav-mizhnarodnu-premiyu-prava-lyudini-v-kino-u-stambuli/> (data zvernennya: 08.04.2023). (in Ukrainian).

Giedroyc a Ukraina. Ukraińska perspektywa Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej Kultury, studia pod red. Magdaleny Semczyszyn i Mariusza Zajączkowskiego, Warszawa – Lublin – Szczecin, 2014, 335 s. (in Polish).

Kalishchuk, O., 15.10.2016. «Volyn»: rozдумы istoryka [«Volyn»: reflections of a historian], *Historians*. [Online]. Dostupno: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/2029-oksana-kalishchuk-volyn-rozdumy-istoryka> (data zvernennya: 20.04.2023). (in Ukrainian).

Katsuba, M., 2013. Khudozhnie kino yak zasib formuvannya masovoi politychnoi svidomosti [Art cinema as a means of forming mass political consciousness], *Politychnyi menedzhment*, № 1–2, s. 136–144. (in Ukrainian).

Kęsik, J., 2003. Henryk Jan Józewski – polityk (1892 – 1981), *Niepodległość i Pamięć*, 10/1 (19), s. 161–177. (in Polish).

Khylko, M., 2003. Mifolohemy ta realna hotovnist Ukrainy do protsesu sotsialnykh transformatsii [Mythology and real readiness of Ukraine for the process of social transformations], *Carpatica-Karpatyka*, Uzhhorod: Vyd-vo UzhNU, № Vyp. 25: Aktualni problemy ukraińskiej politologii, s. 282–295. (in Ukrainian).

Kozubal, M., 23.09.2016. Recenzja filmu «Wołyń» Wojciecha Smarzowskiego, *Rzeczpospolita*. [Online]. Dostupno: <https://www.rp.pl/kultura/art3269701-recenzja-filmu-wolyn-wojciecha-smarzowskiego> (data zvernennya: 15.04.2023). (in Polish).

Kuisz, J., Wigura, K., 2016. «Wołyń». Kicz zła, *Kultura liberalna*, № 405. [Online]. Dostupno: <https://kulturaliberalna.pl/2016/10/11/wolyn-recenzja-wigura-kuisz-przebaczenie/> (data zvernennya: 25.04.2023). (in Polish).

Legierska, A., 09.05.2016. «Alisa w krainie wojny» nagrodzona w Maroku, *Cultura.pl*. [Online]. Dostupno: <https://culture.pl/pl/artykul/alisa-w-krainie-wojny-nagrodzona-w-maroku> (data zvernennya: 27.04.2023). (in Polish).

Pachos, Yu., 2012. Spivpratsia Ukrainy i Polshchi v haluzi kinematohrafu za roky ukraińskiej nezalezhnosti (1991 – 2011) [Cooperation between Ukraine and Poland in the field of cinema during the years of Ukrainian independence (1991 – 2011)], *Intelihentsiia i vlada: hromad.-polit. nauk. zb. Seriia «Istoriia»*, Odes. nats. politekhn. un-t., Odesa, Vyp. 26, s. 125–131. (in Ukrainian).

Pokalchuk, O., 04.10.2016. Polski film «Volyn»: sprobа abortu stosunkiv mizh Kyievom ta Varshavoiu [The Polish film «Volyn»: an attempt to abort relations between Kyiv and Warsaw], *Informatsiino-analitychnyi portal «Khvyliia»*. [Online]. Dostupno: <https://hvyliia.net/analytics/history/polskiy-film-volin-sproba-abortu-stosunkiv-mizh-kiyevom-ta-varshavoyu.html> (data zvernennya: 12.04.2023). (in Ukrainian).

Ruda, O., 2011. Formuvannya istoriohrafichnogo obrazu ukraińskoho kozatstva v polskii istorychnii dumtsi [Formation of the historiographic image of the Ukrainian Cossacks in Polish historical thought], *Ukraina-Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist*, Vyp. 3–4, s. 250–267. (in Ukrainian).

Sałański, M., 09.10.2016. Wołyń – recenzja i ocena filmu. *Serwis popularnonaukowy «Histmag»*. [Online]. Dostupno: <https://histmag.org/Wolyn-rez.-W.-Smarzowski-recenzja-filmu-14058> (data zvernennya: 04.04.2023). (in Polish).

Shcho novoho znaly ta postavly pro Yevromaidan [What was new about Euromaidan?], *BBC News. Ukraina*. 25.11.2015. [Online]. Dostupno: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151120_maidan_films_theatre_she (data zvernennya: 20.04.2023). (in Ukrainian).

Staszczyszyn, B. «Syndrom Hamleta», rež. Elwira Niewiera, Piotr Rosołowski, *Cultura.pl*. [Online]. Dostupno: <https://culture.pl/pl/dzielo/syndrom-hamleta-rez-elwira-niewiera-piotr-rosolowski> (data zvernennya: 10.04.2023). (in Polish).

Strichku «My ne zgasnemo» Alisy Kovalenko nominovano na prestyzhnu Documentary Award na Berlinale [Alisa Kovalenko's film «We Will Not Fade Away» was nominated for the prestigious Documentary Award at the Berlinale], *Odeska Kinokomisiiia ODESA FILM OFFICE*. [Online]. Dostupno: <https://odesafilmoffice.org.ua/ru/posts/strichku-mi-ne-zgasnemo-alisi-kovalenko> (data zvernennya: 15.04.2023). (in Ukrainian).

Strilchuk, L., 2022. Pam'iat pro ukraińsko-polskyi mizhnatsionalnyi konflikt na Volyni u roky Druhoi svitovoi viiny u suchasnomu polskomu suspilstvi (na prykladi kino) [Memory of the Ukrainian-Polish inter-ethnic conflict in Volyn during the Second World War in modern Polish society (using the example of cinema)], *Vseukraińskiyi naukoviyi chasopys «Litopys Volyni»*, № 26, s. 49–54. (in Ukrainian).

Tkachuk, A., 2013. Suchasna ukraińska istoriohrafia pro doslidzhennia polskymy istorykamy postati Bohdana Khmelnytskoho [Modern Ukrainian historiography on the research of Bohdan Khmelnytskyi by Polish historians], *Chornomorskyi litopys*, Vyp. 7, s. 141–148. (in Ukrainian).

Trudne braterstwo. Internetowa baza filmu polskiego. [Online]. Dostupno: <http://filmpolski.pl/fp/index.php/429901> (data zvernennya: 12.04.2023). (in Polish).

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2016 r. w sprawie oddania hołdu ofiarom ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1943 – 1945. *ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych*. M.P. 2016 poz. 726. [Online]. Dostupno: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000726/O/M20160726.pdf> (data zvernennya: 22.04.2023). (in Polish).

Wołyń. *Księgarnia internetowa «TaniaKsiążka.pl»*. [Online]. Dostupno: <https://www.taniaksiążka.pl/t/wolyn> (data zvernennya: 12.04.2023). (in Polish).

Yasina, L., 2012. Vid mifiv do pravdopodobnykh mifiv [From myths to plausible myths], *Ukraińskiyi zhurnal*, 1–2, s. 20–23. (in Ukrainian).

Yasina, L., 2013. Ne lyshe «U temriavi», abo Polske kino i ukraintsi [Not only «In the Dark», or Polish Cinema and Ukrainians], *Ukraina moderna*, № 20, s. 362–372. (in Ukrainian).

Edgar Bosak

Postgraduate student of the Department Of Ancient, Middle Ages and Premodern History of Ukraine,
SHEE «Uzhhorod National University», Uzhhorod

VECTORS OF MODERN POLISH-UKRAINIAN COOPERATION IN CINEMATOGRAPHY

The article is devoted to the importance of modern cinematography in developing Polish-Ukrainian cultural cooperation. Attention is drawn to cinematography's special features, making it an essential mediator for transmitting important socio-political narratives. The main thematic vectors of modern Polish-Ukrainian cinematography are analyzed in the chronological sequence of historical events. The main thematic areas are defined as the era of the Cossacks, the liberation struggle of the Ukrainian people of 1917 – 1921, the events of the Second World War, the «Volyn tragedy,» the Revolution of Dignity, and the modern Russian-Ukrainian war. The article provides examples of Polish-Ukrainian cooperation in cinematography: the involvement of Polish and Ukrainian actors in one film, the cooperation of Polish and Ukrainian directors, the creation of feature films by Ukrainian directors with the support of Polish cultural institutions, and the introduction of these films by the Polish public at cinema festivals. Attention is drawn to the peculiarities of each topic. In particular, films about the Cossack era have noticeable differences in interpretation, which is caused by the still-existing differences in Polish and Ukrainian historiography regarding the figure of B. Khmelnytskyi and the Cossacks in general. The subject of 1917 – 1921 is revealed rather weakly, and the main event around which discussions take place is the Union «Pilsudskyi-Petlyura» (Warsaw Treaty of 1920). Perhaps the most irritating and dangerous for Polish-Ukrainian relations is the topic of the «Volyn Tragedy,» which has a special significance in the historical memory of the Polish and Ukrainian peoples. For the most part, films on this topic are documentaries based on the memories of eyewitnesses. A new phenomenon is feature films on the topic of the Revolution of Dignity and the modern Russian-Ukrainian war. First of all, they are designed to counteract Russian propaganda, to acquaint the Polish public with the true intentions of Russia, and to draw the attention of the world community to this problem.

Keywords: cinematography, film festivals, culture, Ukrainian-Polish relations, Revolution of Dignity, Warsaw.